

Czigány Dezső (1883-1938)

Kettős női arckép, 1909.

Olaj, vászon, 48x39 cm

Jelezve jobbra fent: Czigány

Feltehetően kiállítva:

- „Új Magyar Festők” Vándorkiállítás. Kolozsvár, Nagyvárad, Arad. 1909. május-július. Katalógus nélkül.
- *Új Képek kiállítása a Könyves Kálmán Szalonjában.*

Budapest. 1909. december 1910. január. Katalógus szám: [4; 9; 27. ?]: *Tanulmány.*

Reprodukálva:

- Mezei Ottó: *Nagybánya. A hazai szabadságharc múltjából.* Múzsák Közművelődési Kiadó, é. n. [1983]

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft

Czigány Dezső: *Kettős női arckép, 1909.*
Olaj, vászon, 54,8x40cm
Kaposvár RRM Ltsz.: 55.372

A magyarországi fauve festészet és francia gyökerei

Henri Matisse és a köréje csoportosult fiatalok 1905-től kezdődően állították ki a plakátfestés toulouse-lautrec-i és szecessziós hagyományain túllépő és az értetlen kritikusok által „vad mázsolmányoknak” titulált műveiket, melyekkel az ekkoriban Párizsban tartózkodó magyar festőkre is meghatározó és felszabadító erejű hatást gyakoroltak. Matisse közvetlen követői közül Perlrott Csaba Vilmos és Bornemisza Géza, valamint a későbbi „Nyolcak” többsége, így Czóbel Béla, Berény Róbert, Márfy Ödön, Kernstok Károly és Czigány Dezső 1905 és 1910 közötti művei között számos, a francia „Vadak” által orientált alkotás lelhető fel. Párizst járt magyarok indították el a nagybányai festészet neós forradalmát és tették országszerte ismertté a nyugat-európai művészet legújabb fejleményeit.

Czigány Dezső fauve-os képei

Czigány 1904 és 1906 között töltött első ízben huzamosabb időt a francia fővárosban. Hazaérkezését megelőzően több festményét is kiállította a Salon des Indépendants 1906-os tárlatán. Bár ekkor még Rembrandt hatása erőteljesebbnek bizonyult az aktuális újdonságoknál, művein a fauvizmus hatása is tetten érhető. Matisse és a körülötte csoportosuló fiatalok, így Jean Puy, André Derain, Albert Marquet és Henri Manguin festészetéből merített tanulságok az 1907-1909 közötti években tisztultak le és nyilvánultak meg nyomatékkal Czigány festészetében. A későbbi „Nyolcak” első közös bemutatkozására 1909-10 fordulóján került sor Budapesten a Könyves Kálmán Szalonban. Czigány itt bemutatott *Őnarcképe* melyet a kritikusok nemtelen egyszerűséggel „zöldhajú szörnyeteg”-nek minősítettek, később Rippl-Rónai Ödön gyűjteményéből került a Kaposvári Múzeum tulajdonába a magyarországi fauvizmus egyik legreprezentatívabb darabjaként. Czigány fauve periódusának kiteljesedése 1909-re tehető, amikor az említett *Őnarcképen* kívül megalkotta édesanyjáról és első feleségéről készült kettős portréinak sorozatát, eljutva az általa még elfogadható expresszív dekorativitás végpontjára.

Trebitzky Mária és Pfeiffer Johanna kettős portréi

Czigány Dezső számára mind első felesége, a nagybányai festőtelepen megismert Trebitzky Mária, mind pedig édesanyja, Wimmer Ignácné született Pfeiffer Johanna számos festményének modelljéül szolgált. Három olyan művét ismerjük, ahol kettejüket együtt szerepeltette. A legnagyobb méretű és képkivágatú változaton mindketten azonos hangsúllyal jelennek meg (Pécs, Janus Pannonius Múzeum). Mindhárom alkotásra jellemző a formák tömbjeinek széles és változatos színű kontúrokkal történő kijelölése. A pécsi példánytól, melyen a kontúrok által befoglalt területek határozott szerkezetességét oldott festőiségű, tört színek alkalmazásával ellenpontozta a művész, a kisebb méretű változatokat elsősorban eruptív színkezelésük különbözteti meg. E festmények a már említett *Zöldhajú Őnarckép* merészen fauve-os stílusjegyeket mutató modorában készültek. Czigány mindkettőn a kompozíció felbontásával, merész átmetzésekkel operáló szerkezettel kísérletezett. A szintén Rippl-Rónai Ödön tulajdonából kaposvári közgyűjteménybe került alkotáson a művész felesége a főszereplő, akit édesanyja portréjának csupán keskeny részlete és egy fatörzs hányada fog közre (Kaposvár, Rippl-Rónai Múzeum). Az itt bemutatott csak az utóbbi időben felbukkant változaton a szerepek felcserélődtek, a kompozíció egyensúlyának megteremtése érdekében Czigány itt nem alkalmazott olyan hangsúlyos és némiképp didaktikusnak tűnő motívumot, mint az előző művén benyúló fatörzset, elegendőnek találva a háttér sötétebb és világosabb foltjainak változtatását. E festmény és párdarabja nem fragmentum, hanem tudatosan vállalt dekompozíciós sémán alapul. Az alapötlet valószínűleg a századforduló francia festészetéből, nevezetesen Edgar Degas és Pierre Bonnard hagyományoktól független képszerkesztési módszeréből eredeztethető. A tradicionális kompozíciós minták fellazításához, illetve ezek teljes figyelmen kívül hagyásához nagymértékben járult hozzá a fotográfia és a film által közvetített gyökeresen új képi világ. Az impresszionizmus kelléktárában szereplő, csupán a látvány szemvillanásnyi részleteit megörökítő és azt minden rezdületében élénk táró módszert ötvözte itt Czigány a fauve festészet tiszta színfoltokból építkező festői modorával.

Rum Attila

